

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

شامل متن قوانین - تصویبنامه ها - صورت مفصل مذاکرات مجلس شورای ملی
سؤالات - اخبار رسمی - فرامین - انتصابات - آئین نامه ها - بخش نامه ها - آگهی های رسمی

سال اول - شماره ۱۹۶
صفحه ۶۵۲

مدیرمسئول: محمد شامی نماینده مجلس شورای ملی

۳ شنبه ۲۴ مهر ماه ۱۳۲۴

دوره چهاردهم قانونگذاری
شماره مسلسل ۱۴۲۳

روزنامه یومیه

فهرست مندرجات

- ۱ - بقیه مذاکرات یکصد و پنجاهمین جلسه مجلس
صفحه ۸-۱
- ۲ - تبصره الحاقی
صفحه ۸
- ۳ - سؤالات نمایندگان
« ۸
- ۴ - انتصابات واحکام
صفحه ۸
- ۵ - آگهی های رسمی و ثبتی
صفحه ۹

مذاکرات مجلس

جلسه ۱۵۰

صورت مشروح مذاکرات مجلس روز یکشنبه بیست و دوم مهرماه ۱۳۲۴

فهرست مطالب:

- ۱ - مذاکره راجع بصورت مجلس وتصویب آن
- ۲ - تقدیم پنج فقره لایحه از طرف آقای وزیر دارائی
- ۳ - مذاکره و اخطار نظامنامه راجع بحریان تصویب طرح مربوط بتأخیر انتصابات
- ۴ - موعود دستور جلسه بعد - ختم جلسه

مجلس مقارن ظهر بریاست آقای ملک مدنی (نایب رئیس) تشکیل گردید

۱ - مذاکره راجع بصورت مجلس وتصویب آن

صورت مجلس روز ۵ شنبه ۱۹ مهرماه را آقای هاشمی بشرح زیر قرائت کردند

سومین کاربرد از اخذ رای بعمل آمد و آقای مرآت اسفندیاری با کثرت ۶۰ رای انتخاب گردیدند .
آقای اردلان راجع بپرتی شهر تهران سؤالی از وزارت کشور تقدیم داشتند و آقای بهبهانی اظهار نمود که نظر بادشاه و احوال فعلی مملکت نزدیکتی انتصابات دوره پانزدهم عده هشتاد نفری از آقایان نمایندگان طریقی امضاء و بیتعهد نموده اند که تا فرای بیگانه در مملکت است انتصابات دوره آینده بتأخیر افتد این طرح بقید دوفوریت تقدیم شد و بشرح ذیل قرائت گردید :

ماده واحده - انتصابات پانزدهمین دوره تقنینیه مجلس شورای ملی یکماه بعد از تخلیه خاک ایران از کلبه قوای بیگانه بعمل خواهد آمد
آقای شهاب فردوسی اظهار نمودند که اگر یکماه پس از تخلیه قوای بیگانه انتصابات شروع شود ممکن است فترتی پیش آید این پیشنهاد باید مورد مطالعه بیشتری قرار گیرد

نیستاعت قبل از ظهر مجلس بریاست آقای ملک مدنی نایب رئیس تشکیل و صورت جلسه پیش قرائت و تصویب گردید
غائب با اجازه - آقای نهرانچی
غائبین با اجازه - آقایان فرمند - مظفرزاده مؤید قوامی - عامری - کاظمی - امیر ابراهیمی - صمصام - منصف - تولیت - دکتر زنگنه - دکتر رادمش - معدل - رفیعی - ایرج اسکندری - آقایان دیر آمدگان با اجازه - آقایان - هاشمی - انکرانی -
دیر آمدگان بی اجازه - آقایان جلیلی - بیات - تیمورتاش - حسن اکبر - نمازی - دهقان - دکتر کیان - مراداریه

بدواً بانظار آقایان مرآت اسفندیاری و صدریه و قبادیان بانتخاب سه نفر کاربرد از شروع شد از ۱۰۶ نفر عده حاضر آقای انجمنی با ۶۶ رای و آقای حشمتی با ۵۵ رای انتخاب شدند و بعد برای

آقای طباطبائی بیان داشتند که این پیشنهاد بامضای هشتاد نفر از آقایان رسیده و چنین تصویب قاطعی تا کنون سابقه نداشته و از شش ماه پیش نیز مطالبات کافی بعمل آمده و برای حفظ مصالح عمومی مملکت لازم است که هر چه زودتر بتصویب رسد و رای بفوریت اول گرفته تصویب شد فوریت دوم نیز بتصویب رسید .

آقای رحیمیان اظهار نمودند باین که هیچ ایرانی موافق نیست که قشون بیگانه باشد و انتصابات شروع شود معیناً برای فضاوت تاریخ نظر خود را میگویم از این پیشنهاد چنین مفهوم میشود که در انتصابات دوره چهاردهم قشون بیگانه دخالت داشته است در حالیکه قطعاً کسانی که در تحت تشریف رفته بودند دخالت میکردند و جمعی از دوره سیزدهم توسط دولت در دوره چهاردهم استفاده کردند و این رویه بصلاح ملت ایران نیست و اعمال نفوذ وسیله مامورین دولت در حوزه انتخابیه موجب سلب حق مردم میشود و اگر مقصود خدمت به مملکت است پیشنهاد میکنم که وکلای دوره چهاردهم از انتخاب در دوره پانزدهم محروم باشند زیرا قدرت مملکت امروز دست ایشان است و همه بفتح خود کار میکنند بهتر است فداکاری کنیم در دوره آئینه انتخاب نشویم .

آقای هاشمی در اطراف بیانات ایشان توضیحاتی دادند و در تعقیب آن آقای دشتی بیان نمودند که تظاهراتی بر ضد مجلس سیزدهم بود ولی راه قانونی برای لغو انتخاب آن دوره بدست نیامد و در دوره پانزدهم نیز بیستم مداخله نمایندگان در بین نیست زیرا بموجب همین پیشنهاد و کلاً از مداخله محروم خواهند شد

بنابر این نظر آقایان بطور اتم واکمل تامین می شود و فراموش نکنیم که هر کسی مداخله کند بهتر از آنست که اجنبی مداخله کند و بنابر این هر ایرانی شریف وطن پرست راضی نخواهد بود که با قشون بیگانه انتخابات شروع شود در عین حال لازم است که قانون انتخابات نیز اصلاح بشود و نیز ممکن است جمعی از مردمان صالح را تمین کنیم که در امر انتخابات نظارت کنند و هم بطور که لایحه نفت را تصویب کرده ایم این لایحه نیز تصویب شود.

آقای دکتر کشاورز اظهار نمودند که هیچ ایرانی با شرفی قبول نمیکند در مملکتش قوای اجنبی حتی متفقین وجود داشته باشد و هر کس که بر خلاف مصالح ملت و تمامیت مملکت سر و سری داشته باشد مزدور است و چون این پیشنهاد اصلاح مشروطیت نیست و باز پس از بیست سال دیگر ملت فضاوت خود را از دست داده دلایل مخالفت خود را بیان کنیم سپس اظهار داشتند که ملت امریکا پشتیبان آزادی و دموکراسی است و نسبت به ملت ایران هم کمکهای بسیار کرده است بهترین مثال کنفرانس صلح است که نمایندگان ایران را قبول نمیکردند و ملت امریکا از ایران پشتیبانی کرد و نسبت بانگلستان روابط ما از چهل سال پیش شروع می شود و همه میدانند که این دولت در صدمه مشروطیت هواخواه است و آن بود و در ۱۹۰۶ با مداخلات علنی به مشروطه خواهان ایران کمک کرد امروز هم دولت کاری انگلیس بر سر کار است و انتظار داریم که سیاستش غیر از سیاست محافظه کاران باشد دولت انگلیس در مشروطیت ایران کمک مؤثری کرد و حتی آقای تقی زاده را برای فرار از فشار مستبدین ضمانت کرد که از ایران خارج شود و به همین دلیل نمی شود که بعضی روابط را اجنبی بر سنی نماید دوستی بر آرایش با یک دولت خارجی باید در کادر ملت ایران منافع عمومی مملکت را ملحوظ و محفوظ بدارد سپس بمعاومه ۱۹۰۷ اشاره و اضافه کردند که معاهده ۱۹۱۹ نیز وقتی با تفرق و جنجال ملت ایران روبرو شد و همسایه دیگر ما از تمام حقوق خود در ایران صرف نظر کرد و سیاست بین المللی عوض شد راه حل دیگری بدست آمد که تا وقایع شهریور کشید و نسبت بر روابط با دولت شوروی صحبت نمیکند که چگونه بود و اکنون هست . سپس راجع به سیاست بک جانبی اشاره کردند و اظهار داشتند طرحیکه بمجلس تقدیم شده و انتخابات دوره آینده را موقوف به تخلیه ایران از قشون متفقین میکند این قوا در دوره چهاردهم نیز وجود داشت و اگر مقصود اعمال نفوذ است پس از رفتن هم وسایل دیگر خواهد شد و با تصویب این لایحه پایه دوره چهاردهم متزلزل می شود.

در این موقع آقای نایب رئیس ماده ۱۲۷ نظامنامه را قرائت کردند و بخت مذاکرات ایشان را رای گرفتند و تصویب شد.

آقای سیدضیاء الدین طباطبائی با اظهار تأسف از اینکه آقای دکتر کشاورز نتوانستند بیانات خود را ادامه دهند و اکثریت نیز نظر دارد در این پیشنهاد زود تر تصمیم بگیرد جواب بیانات ایشان را بجله آینده موقوف داشتند . آقای دکتر عیبه نسبت باظهارات آقای دکتر کشاورز و توضیحاتی که در سیاست خارجی ایران دادند اشاره کردند که رابطه

مستوفی بایشهاد معروضه ندارد و در عین حال هر ایرانی با شرفی اقرار داد ۱۹۱۹ متفر است و نیز از نغمه های شومیکه در آذربایجان بلند شده نبرد دارد و معتقدم اگر ژاندارم ما را راه ندهند باید بروی و کشته بشود در این موقع صدای خودمان را بگوش عامیان برساییم و همگام ملاحظه نیست اگر در دوره چهاردهم هم قوای بیگانه در ایران بوده آن موقع بخود شان مشغول بودند و امروز بامور کسانی که تمام نوازی خود را بکف آنها دادند مداخله میکنند و ما با تصویب این پیشنهاد نخست بدین اعلام میکنیم که از اقامت قوای بیگانه در کشور خودراضی نیستیم و سپس بدست یک حکومت ملی و همت مردان وطن پرست سعی میکنیم در محیط آرامی انتخابات را انجام دهیم این طرح مظهر اراده ملت ایران است و آقای دکتر مصدق نیز که مظهر افکار عمومی ملت هستند در این پیشنهاد شرکت کرده اند و این عمل از اقداماتی است که ملت ایران را نجات میدهد در این موقع کفایت مذاکرات تصویب شد . آقای لنگرانی پیشنهاد نمودند که طرح از دستور خارج شود و در اطراف پیشنهاد خود توضیحات مفصلی دادند و اشاره کردند که در این طرح عنوان قشون متفقین قید شده و هر ایرانی با شرف نمیخواهد قشون اجنبی را در خانه خود ببیند و نسبت باوضاع آذربایجان هم همه متأثر هستند و بیجان داشتند که روی جریح نفت نباید باشد و بجای این که میدان برای سایرین باز کنیم باید با احساسات ناراضیها توجه کنیم و به علاج آن برداریم و سپس با اهمیت آذربایجان و خدمات آن در راه مشروطیت اشاره کرده اظهار نمودند باید کوشش کرد فواصل و شکافها را از بین برداشت و فردای امروز را هم در نظر داشت و لازم است دولتی روی کار باشد که وقتی دید اجنبی مداخله میکند انتخابات را فدر شرایط قانونی بدهد و آن راز جریان بیندازد زیرا ایرانی بزرگتر از آنست که افکار طفیلی و تبعی داشته باشد . نخست باید حکومت ملی تشکیل دهیم و قوانینی از گذشته لغو کنیم و قدرت را از بعضی مقامات سلب کنیم و اگر مداخله کردند انتخابات را موقوف بداریم در این موقع آقای پیشنهاد آقای لنگرانی گرفتند و تصویب نشد.

آقای حکمت پیشنهاد نمودند بعضی خروج قشون بیگانه از ایران فرمان انتخابات صادر شود پیشنهاد ایشان با اکثریت تصویب شد . در این موقع آقای دکتر مصدق پیشنهادی دادند که برای تجدید نظر و اصلاح قانون انتخابات در صورت فرمان انتخابات دوره آینده مهلت تاخیر شود و اظهار نمودند هیچکس در این مجلس موافق نیست که تاقشون خارجی هست انتخابات شروع شود این پیشنهاد هم در جلسه که از اکثریت و اقلیت تشکیل شده بود تنظیم شده است و سپس مصدق شیخ بهائی اشاره کردند که الناس مجزیون باعالم ان خیر اخیر و ان شرافتر و بیان داشتند که مجلس ما هم بر چهار وجه میتواند باشد و برای وجه چهارم آن که نمایندگان مجلس هیچیک از متفقین متمایل نباشند شرایط لازم است که تا قانون انتخابات اصلاح نشود و دولتی بوجود نیاید که تمام معنی ملی باشد همچو مجلسی نمیتوان داشت . که تمام اول قانون انتخابات را اصلاح کنیم که اشخاص باسواد رای بدهند و در بیکروز هم انجام شود و بکلی از هر دستبرد مصون بماند و الا مقصود حاصل نمی شود و چون قانون برای مملکت است نه مملکت

برای قانون بنابر این نه میشود برخلاف قانون اساسی قانونی تصویب نمود و این قانون چون محدود نیست میشود بدینوسیله مشروطیت را تعطیل کرد باید این مجلس فدا کاری کند و پیشنهاد تاخیر سه ماه را تصویب نماید . اگر باز قشون اجنبی باقی بود بتصویب این طرح بپردازد .

آقای طباطبائی توضیح دادند که اکثریت با پیشنهاد ایشان توافق نکرده بود و چون پیشنهاد آقای حکمت نیز تصویب شده است دیگر مجلسی برای تصویب پیشنهاد آقای دکتر مصدق نیست . آقای نایب رئیس اظهار داشتند بنا بر این اکنون پیشنهادات دیگر قرائت می شود .

پیشنهاد آقای آصف این بود که دوازده نفر از نمایندگان صالح انتخاب شوند که در انتخابات دوره پانزدهم نظارت کنند و در اطراف پیشنهاد خود نیز توضیحاتی دادند .

آقای مهندس فریور پیشنهاد نمودند که دولت بامر اجماع باراء عمومی ۲۴ نفر از تهران ۱۶ نفر از شهرستانها بوسیله کمیسیون کشور تمین میکند برای نظارت در انتخابات انتخاب کند که این همه بعنوان هیئت مشاوره در تمام کارهای دولت مخصوصا انتخابات نظارت کنند و چون ممکن است فترتی پیش آید و نمیتوان وضع آرزو را پیش بینی کرد لازم است این هیئت ولو کمتر هم باشند قبل از اختتام دوره قلمی انتخاب شود و هم صود اصلی را از جریان انتخابات آینده تامین نماید .

آقای دشتی راجع بیانات آقای دکتر مصدق و طرح پیشنهادی و انتخاب هیئتی که در غیاب مجلس نظارت بردارند داشته باشد و اصلاح قانون انتخابات و جلوگیری از مداخلات اشخاص توضیحاتی داده ابراز موافقت کردند و گفتند که هیچکس در این مجلس با دیگران موافق نیست و اکثریت قاطع مجلس اعم از اقلیت و اکثریت معتقد باین اصول هستند و باید موضوع را بشکل صحیحی در نظر گرفت و پس از پیشنهاد آقای حکمت ممکن است در اطراف همین طرح هم گفتگو و توافق حاصل شود

آقای اردلان بایشهاد آقای مهندس فریور مخالف بوده اظهار داشتند با طرحیکه پیشنهاد کرده ایم فترتی بوجود نمی آید قانون انتخابات نیز اصلاح خواهد شد و به پیشنهاد آقای مهندس فریور رای گرفتند و تصویب نشد . آقای دکتر مصدق پیشنهاد کردند در صورتیکه در نتیجه اجرای ماده واحده فترتی پیش آید دولت مکلف است از آقایان حکیم الملک . دکتر مصدق . بهاء الملک رئیس دیوان کشور و رئیس مجلس برای مشورت در کارهای دولتی و نظارت در انتخابات دوره پانزدهم دعوت کند و نظریات ایشان را اجرا نماید و توضیحاتی در اطراف پیشنهاد خود دادند و اشاره کردند که اهالی حوزه انتخابیه ایشان ۱۲ سال از حق انتخاب محروم مانده بودند و این پیشنهاد برای حفظ حقوق ایشان و سایر نقاط کشور است که در صورت فترت مقدرات مردم بدست اشخاص غیر صالح نیفتد زیرا نمیتوان مملکت را در زمان فترت تسلیم سوادت نمود و در خانه اضافه کردند که آقای مؤتمن الملک نیز جزو این هیئت دعوت شود .

آقای سیدضیاء الدین طباطبائی اظهار نمودند که تمام بدبختیهای بشر از ترس است و ترس هم از سوء تفاهم و عدم اعتماد پیش می آید و اگر حسن تفاهم و حسن

نظر بین اقلیت و اکثریت باشد فترتی پیش نمی آید و اگر همه پیش آید کسی نمیتواند سوء استفاده کند والا نظار هر چند نفر هم باشند در مقابل توه قهری و نبودن تشکیلات ملی منظم تأخیری نخواهند داشت و چون میخواهم از اظهاراتم تشنجی در مجلس ایجاد کنم توضیح بیشتری در اطراف مذاکراتی که شده نمیدهم و پس از تصویب پیشنهاد آقای حکمت بهتر است هر راه حل دیگری بنظر میرسد در جلسه آینده طرح و مورد توافق و تصویب واقع شود .

آقای دکتر مصدق پیشنهاد خود را پس گرفتند بشرطیکه اکثریت بطریق دیگری که لازم باشد بایشهاد ایشان موافقت کند . آقای نایب رئیس اظهار داشتند در اطراف پیشنهادات و تبصره ها در جلسه آینده مذاکره میشود .

جلسه سه ساعت و نیم به مدت ظهر ختم و مجلس آینده بروز یکشنبه ۳ ساعت بظهر موقوف گردید

نایب رئیس - در صورت جلسه آقایان نظری دارند ؟

بعضی از نمایندگان - بلی آقا

نایب رئیس - آقای تیمورتاش بفرماید .

تیمورتاش - گرچه موضوع خیلی قابل اهمیت نیست لکن جلساتی که ساعت یازده تشکیل می شود دیگر دیر آمده یک قدری زائد است چون ماممولا از ساعت ۱۰ این جا هستیم

نایب رئیس - این جا صورت حضور و غیاب هست و این صورت حاضر و غیاب را یک نفر مامور هست که تمین میکند ، اگر در تشکیل مجلس تاخیری شود ولی در ساعتی که تمین شده آقایان نمایندگان باید حاضر شوند . (کام بخش - ساعت را یازده معلوم بفرمائید)

نایب رئیس - این قسمت اختیارات با مجلس است ممکن است آقایان ساعت تشکیل جلسه را ساعت یازده قرار بدهند ولی هر وقت که تمین شد و اعلام شد اگر آقایان دیر بیایند از حقوقشان کسر میشود و جریمه میشوند . آقای فرخ در صورت جلسه نظری دارید ؟

فرخ خیر

نایب رئیس - آقای دکتر کشاورز در صورت جلسه نظری دارید ؟

دکتر کشاورز - در خلاصه صورت جلسه قبل يك اشتباه عبارتی وجود دارد که تذکر میدهم و خواهش میکنم که اصلاح بفرمائید . در موقعی که آقای ملک مدنی نایب رئیس مجلس شورای ملی رای گرفتند در مجلس برای اینکه در آن جلسه من از صحبت کردن ممنوع باشم فرمودند که رای میگیریم باین که آقای دکتر کشاورز در این جلسه حق صحبت نداشته باشند باین عبارت تقریباً و در خلاصه صورت جلسه این را خیلی با بدستور باین ترتیب نوشته اند که رای گرفته شد بختم مذاکرات دکتر کشاورز و این صحیح نیست مجلس شورای ملی در جلسه قبل با اکثریت ۴۸ نفر بمن اجازه صحبت نداد و من را از پشت تریبون با این کشید ، ان به اسبست اینکه بنده خیال میکنم يك افتخاری است باید در خلاصه صورت جلسه درست تذکر داده شود

نایب رئیس - اصلاح می شود برای این که اظهارات جنابعالی صحیح است و صورت مجلس باین مفصلی هیچ وقت موقوف نمیشود است و چون

جلسه گذشته حائز اهمیت بوده باین جهت مفصل شده و حالا این قسمت اصلاح میشود . آقای امینی در صورت جلسه نظری دارید ؟

امینی - بنده میخواستم قبلاً تذکر بدهم که آقای مظفر زاده بوسیله بنده اجازه خواسته اند و ایشان را غایب بی اجازه نوشته اند دیگر اینکه و ناماً صورت جلسه طوری است که وقت مجلس را بگیرد و واقعا طولانی است و بملازمه بعضی از مطالب زیادی است و بعضی مذاکرات هست که ذکرش در صورت جلسه زیاد ضروری نیست بکنم را که بنده توجه کردم این بود که آقای طباطبائی در مذاکراتی که فرمودند این جا ذکر شده است که ایشان حق خودشان را برای جواب باین جلسه حول فرمودند من میخواستم با آقای طباطبائی عرض کنم که دیگر موضوع ندارد که ایشان حقشان را بجله آتیهم و کول کنند چون ما بصورت جلسه رای میدهم میخواستم استعفا کنم که دیگر آقای طباطبائی لطفاً این حق را برای خودشان قائل نشوند که در این زمینه صحبت بفرمایند چون این صحبت ها وقت دولت و وقت ملت را بگیرد و من در این صورت استعفا میکنم و ایشان از حق خودشان صرف نظر بفرمایند و در این زمینه مجدداً صحبت نفرمائید و صحبت ایشان اگر لازم باشد مستازم رای بعدی مجلس است

نایب رئیس - آقای مجدضیائی در صورت جلسه نظری دارید ؟

مجدضیائی - بنده هم خواستم عرض کنم که بنده درست ساعت نگاه کردم دیدم سی و پنج دقیقه از وقت مجلس صرف خواندن صورت مجلس شد و این را خواهش میکنم که آقایان توجه بفرمایند که خیلی خلاصه باشد این بهتر است چرا ؟ برای اینکه بنده عرض میکنم که علاوه بر این صورت خلاصه مذاکرات را تماماً می نویسد و بنده از مذاکرات مجلس از آقای هاشمی خواهش میکنم و از آقایان مخبرین جراید هم استعفا میکنم که این الفاظی که از روی احساسات در اینجا گفته میشود ننویسند چون ماده ۱۱۲ میگوید :

کلیتاً قطع کلام و استعمال الفاظ زشت و تعرضت شخصی و هر گونه حرکات و نمایشاتی که موجب بی نظمی مجلس باشد ممنوع است . در صورتیکه گفتن این الفاظ را ممنوع کرده اند بطریق اولی نوشتن آنها ممنوع است بنابر این استعفا میکنم این قسم الفاظ نوشته نشود

نایب رئیس - آقای مهندس فریور در صورت مجلس نظری دارید ؟

مهندس فریور - صورت مجلس اینطور خوانده شد که پیشنهاد بنده این بود است که ۲۰ نفر از طهران و ۱۶ نفر از ولایات انتخاب شوند در صورتیکه پیشنهاد بنده این بود که ۲۰ نفر از طهران و ۱۲ نفر از ولایات باشند . این را استعفا میکنم و اصلاح بفرمایند و بعد هم فرار شد که آن ۱۲ نفر را هم حذف کنیم و فقط ۲۰ نفر از طهران باشند . خواهش میکنم این موضوع در صورت جلسه قید بشود

نایب رئیس - آقای آصف در صورت جلسه فرمایشی بود ؟

آصف - عرض کنم البته این صورت مجلس که در جلسه قرائت میشود بایستی خلاصه نوشته شود اما نه اینکه بکسبمت را بنویسند و بکسبمت را حذف بکنند بایستی مطالب همه اش نوشته شود و مطالبی که

آقایان نمایندگان در اینجا تذکر میدهند تمام آنها بطور اختصار اشاره شود . پیشنهاد بنده را قسمت اولش را نوشته اند ولی بعدش را نوشته اند که بعد از آنکه آقای دشتی در اطراف پیشنهادات صحبت های کردند و بعد در نظر گرفته شد که یک همچو لایحه ای تهیه شود و بمجلس باید راجع به تعیین عده ای برای نظارت در انتخابات بنده هم عرض کردم در صورتیکه آقایان اطمینان میدهند و نظر بنده تأمین میشود در این صورت پیشنهاد خودم را مسترد می دارم و قسمت عده ای از آقایان هم اظهارات بنده را تأیید کردند و بنده اتخاذ سند کرده و بعد پیشنهاد خود را پس گرفتیم این را خواستم اصلاح بفرمائید

نایب رئیس - اصلاح میشود . آقای طوسی در صورت جلسه نظری دارید ؟

طوسی - اینجا اعتراض شد و مذاکره شد که صورت مجلس خیلی مفصل است البته مشروح هم هست تا قدری ولی باید خاطر آقایان را مستحضر نمایم که از اول دوره چهاردهم تا اکنون و بسا هست که در دوره سیزدهم هم جلسه چهار ساعتی و پنجساعتی نداشتیم بنابر این اگر درست حساب بکنیم صورت جلسه خیلی مفصل نبوده است و طبعاً صورت خلاصه این مذاکرات هم قدری مفصل میشود البته در آینده رعایت این قسمت خواهد شد

نایب رئیس - آقای شهاب فردوسی در صورت مجلس نظری دارید ؟

شهاب فردوسی - اینجا در صورت جلسه نوشته شده که پیشنهاد آقای حکمت تصویب شد اصطلاحاتی که در نظامنامه است چند جور است . يك وقت پیشنهادی مورد توجه واقع میشود یا مورد قبول و یا تصویب میشود . تصویب مرحله نهائی يك پیشنهاد یا يك لایحه است و بنابر این میشود گفت که پیشنهاد آقای حکمت تصویب شده چون در صورت جلسه نوشته شده است پیشنهاد آقای حکمت تصویب شد (یک نفر از نمایندگان - تصویب شد جای طرح اول) اجازه بفرمایند بنده زیاد شهوت حرف زدن ندارم تصویب وقتی است که مذاکره در یک لایحه ای ختم میشود و رای قطعی يك لایحه ای گرفته میشود این مرحله قطعی است وقتی يك لایحه ای مورد مذاکره است پیشنهادات اصلاحی و یا پیشنهاداتی بعنوان تبصره تقدیم میشود ، این پیشنهادات اگر قبول شد اصطلاح تقدیم میشود . این پیشنهادات اگر قبول شد اصطلاح نظامنامه ای این است که مورد توجه واقع شده بنده آن روز دیدم وقتی که پیشنهاد آقای حکمت که پیشنهاد اصلاحی است بجای آن ماده واحده رای گرفته شد بیک مرتبه آقایان گفتند که لایحه تصویب شد و دیگر پیشنهادات خوانده نمیشود و نباید خوانده شود این اندام مطابق نظامنامه دست نیست برای اینکه يك لایحه ای تصویب بشود باید مذاکرات کافی بشود ، پیشنهادات تقدیم شده تمام مورد تصویب بدارد مجلس واقع شود وقتی تمام شده مذاکرات اعم از پیشنهادات یا مذاکرات کلی آنوقت رای کلی گرفته میشود بآن لایحه در نظامنامه هم در سه مورد دارد که وقتی مذاکرات تمام شد باید بطور کلی بان لایحه رای ختم کرد که این پیشنهاد بجای ماده واحده تصویب شده و مذاکرات در این باب ختم شده و دیگر پیشنهادات خوانده نمیشود ولی این ابداً درست نیست و اگر بنا باشد

باین عنوان وارد مذاکره شوند به عقیده بنده هنوز این لایحه تمام نشده و تصویب نشده و بهشت دولت که مأمور اجرای قوانین است نباید اصلاً این لایحه را اجرا کند و دیگر اینکه آن روز که بنده با فوریت لایحه مخالفت کردم عده‌ای از روزنامه‌ها نوشتند که علت مخالفت من با این لایحه طرفداری از بودن فسون اجنبی در ایران است، بنده اصراری ندارم درباره اینکه هر کسی چه تعبیری می‌خواهد نسبت ببیند و رفتاری فرا کسیون بنده بکنند برای اینکه عقیده دارم باید افراد مردم را به افعالشان شناخت و هرگز هم تظاهر نکرده‌ام در مجلس که بنده آدم وطن پرستی هستم یا خائن هستم و حالا هم اصرار ندارم بکنم، بنده عقیده‌ام این است که وکیل باید آزاد باشد و بهیچوجه نباید عقیده یک وکلی را تحت‌الشعاع کرد...

نایب رئیس - این مطالبی که می‌فرمائید راجع به صورت مجلس نیست رعایت این قسمت را بفرمائید.

شهاب فردوسی - این تذکر کوچک است

بنده نمی‌خواهم خیلی وقت مجلس را بگیرم عقیده یک نفر نماینده را نباید تخطئه کرد بعنوان اینکه این خائن است یا طرفدار اجنبی است باید وکیل آزاد باشد چه در خارج و چه در مجلس و این عقیده باید از طرف مطابع هم رعایت شود و نباید وکیل را محدود کرد که نتواند عقیده خود را بیان کند، بنده الان مخالفم با این لایحه یعنی با دوقوریت نه اینکه با اصل لایحه ما مخالفیم با دوقوریت لایحه نه با لایحه برای اینکه الان اشکالاتی پیش آمده است که آقایان پیش‌بینی نمی‌کردند و الان می‌بینند که اشکال پیش آمده است و نباید که چطور این اشکالات را مرتفع کنند بنا بر این آقایان باید موافقت کنند پیشنهاد خوانده شود و تکلیف این لایحه بطور صریح و روشن معلوم شود.

نایب رئیس - بیاناتی که آقای شهاب فردوسی

فرمودند چون یک قسمتی از آن وظیفه بنده است که بایستی جواب بدهم، بنا بر این بنده جواب می‌دهم جنابعالی بصورت تند نویسی که خوشبختانه در روزنامه رسمی کشور هم هست و منتشر میشود اگر مراجعه نفرمودید رفع اشتباهان می‌شد ما وقتی که خواستیم به پیشنهاد آقای حکمت رای بگیریم بنده تذکر دادم که به پیشنهاد آقای حکمت رای می‌گیریم که بجای آن ماده واحد پیشنهادی آقایان نمایندگان است و این ماده را دولت نداده بود و نمایندگان دادند که طرح شود، بدون ویتش رای گرفته شد چون ماده واحد بود کلیات نداشت، همان رای که گرفته شد بجای همان تصویبی بود که خود جنابعالی تذکر دادید و آن ماده از مجلس خود تصویب شده است و نظر مجلس همان است (یکی از نمایندگان پیشنهادت باید خوانده شود) و اما راجع به پیشنهادت بطوریکه در جلسه قبل مذاکره شد و پیشنهاد آقای مهندس فریور و دکتر معظمی چون نفریناً طرف توجه مجلس را کثرت مجلس بود قرار شد که در خارج یک کمیسیون آقایان تشکیل بدهند و یک فرمول جامعی را تهیه بکنند و مجلس بیازوند که آقایان تصویب کنند برای اینکه رفع نگرانی در تمام فترت شده باشد (صحیح است) امروز هم این کمیسیون تشکیل شد از آقایان مهندس فریور

و دکتر معظمی و فاطمی و دکتر طاهری و بکده دیگر از آقایان مذکرانی شد و موکول شد بجلسه فردای دوشنبه که با حضور آقای فریدونی که سوابق زیادی دارند چون یک نظری برای آقای شریعت‌زاده آمده بود که نمایندگان طهران ممکن است باشند و نظارت کنند چون این سوابق گفته شده بود و این مطالب مورد توجه است خوب است که آقای فریدونی هم باشند و سوابق را از اول مشروطه بینیم این درباری که قانون اساسی و متمم آن بتصویب رسیده است آیا این سوابق محفوظ هست یا نیست و تصور میکنم فردا این جلسه تشکیل شود و تصمیم صحیحی اتخاذ شود آقایان نظری دارند که اگر فترتی پیدا شد یک هیئت مورداطمینانی باشد که در انتخابات نظارت بکنند (تیمور تاش نه فقط در انتخابات در کلیه امور مملکت) و این نظریه را امیدوارم آقایانی که نمایندگان انقابت و اکثریت هستند لایحه‌اش را تهیه کنند و در جلسه آینده جزء دستور بگذاریم و تصویب بشود و رفع نگرانی آقایان بشود بنا بر این آن موضوع خامه پیدا کرد آقای فداکار جنابعالی نظری دارید؟ (فداکار - خیر) آقای سید ضیاء الدین (سیدضیاء الدین - بنده عرضی ندارم حق خود را محفوظ بدارم) آقای حاذقی.

حاذقی - در بیان صورت مجلس قید شده

بود که جلسه با روز ۳ ساعت پیش از ظهر و موکول شد در صورتیکه جلسه امروز ساعت ۱۲ تشکیل میشود من خواستم نظرم را بابت را جلب کنم که بجز این که اگر وقت در مجلس جمع شدند امر بفرمائید بزرگ جلسه را بزنند تا این لایحه مفیدی که در مجلس جمع شده است مطرح بشود و مخصوصاً لایحه بودجه نظام وظیفه و بهداری و غیره زود تر بگذرد

نایب رئیس - یک تصمیمی می‌گیریم که

ساعت جلسه را یک قدری دیرتر معین کنیم (حاذقی آن وقت بعد از ظهر تشکیل می‌شود) آقای مجد ضیائی.

نایب رئیس - آقای صفوی نظری ندارید؟

(صفوی - نه خیر) آقای فرخ در صورت جلسه نظری دارید؟

فرخ - بعد از صورت مجلس.

نایب رئیس - آقای طباطبائی در صورت جلسه نظری ندارید؟

محمد طباطبائی - بنده در صورت مجلس عرضی ندارم

نایب رئیس - آقای دکتر کشاورز.

دکتر کشاورز - بنده در صورت مجلس عرضی ندارم اخطار نظامنامه‌ای دارم.

نایب رئیس - آقای دکتر مصدق فرمایشی دارید؟

دکتر مصدق - بنده در طرز جریان مردم واحد میخواستم عرض کنم

لنکرانی - بنده در صورت مجلس عرض دارم

نایب رئیس - بفرمائید

لنکرانی - بنده قبلاً میخواستم استعفا

کرده باشم که اگر در ضمن مذاکرات عرضی که مخالف نظر آقایان باشد یا اشتباهی از من احساس بفرمائید آنرا بعد بفرمائید، گویا آقایان راه قانونی را بهتر بلد باشند ممکن است بعد تذکر بدهند، یعنی تذکرات آقایان در ضمن بیانات بنده طوری است که خط‌سبز بیان بنده را تغییر میدهد باین مناسبت شاید گاهی بضرر من تمام میشود ولی بضرر دیگران هم تمام نمیشود روی این نظر استعفا میکنم و چنانچه آزادی مرا احترام کنند زیرا آقایان میدانند من هیچوقت تجاوز از حدودی که کوچکترین صدمه به مصلحت مملکت بزند مسلماً نمیکند خیلی مراقبت میکنم ولی خوب راجع باوضاع نظریاتی دارم که عرض میکنم، دیگر اینکه چون می‌خواهم آن نظریاتی عرض کنم و قبلاً هم مطالبی عرض کرده‌ام باید عرض بکنم که بنده من مردم ولی و فساداری خودم را نسبت باذلت حفظ کرده‌ام و میکنم و خواهم کرد و همفکرها و همعقیده‌ها و دوستان من در اذلت بیشتر از دوستان من در اکثریت هستند.

نایب رئیس - راجع بصورت مجلس بفرمائید

لنکرانی - بجز چون خواستم مطالبی بگویم

بسیار خوب عرضی ندارم (خنده نمایندگان) ملاحظه بفرمائید آقای دیگری هم همین‌را گفتند ولی اطاعت میکنم و ضمناً هم عرض میکنم چون یک نظر اساسی هم خود بنده داشتم برای اینکه موفق بشوم چاره جز موافقت با اذلت ندارم و نداشتیم و الا ضمن اشتباهانی هم که شده باشد من نیستم و یکی هم اینکه آقای ملک مدنی در جواب یکی از آقایان فرمودند روزنامه رسمی کشور حاضر است و در ضمن مذاکرات آن استناد کردند بنا بر این بنده بخودم حق میدهم که بگویم کجا است این روزنامه‌ای که فرمودند حاضر است با این بودجه عرضی و طویلی که بتواند این مذاکرات را بیرون بدهد آنوقت بگردد مذاکرات مرا او خراب بکند بجز روزنامه اطلاعات (خنده نمایندگان) شمارا بخدا بگو چنانچه من قسم میدهم ممکن است خودتان هم در مقابل همین مشکل قرار بگیرید شما را بشرانتهان قسم میدهم، شما اتمام میکنم بفرمائید یک قدری نظراً اصولی و اساسی بگیرید، این چه نگرانی و چه وضعی است؟ تنگ تنگ یاد داشت کرده‌ام، حالا حضورتان عرض میکنم، که اگر اذلت نکنند بادم نرود، تذکری که، بجواستم راجع بصورت جلسه داده باشم که اینها مقدمه‌اش بود و مربوط بصورت جلسه هم هست (همه هم احترام میکنند) مطالبی بود که خیلی لازم میدانستم عرض بفرستم و آن موضوعی بود که خیلی طبیعی در مجلس اجرا شد و احساسات ملت ایران نسبت بگذشته‌های خیلی طبیعی مجسم شد ولی این قسمتش یاد داشت نشد و نظرم نیست که بین کمی و چی بود، این مذاکره بین دو نفر واقع شد نسبت طرفداری از قرارداد از طرف یکی یکی دیگر داده شد و این نسبت دادن طرفداری از قرارداد و توثیق الدوله را آقای رئیس مجلس امانت بان شخص تلقی کردند و حتی بجای فحش و توهین حساب شد خواستم عرض کرده باشم و اتخاذ سند کرده باشم و آن روز هم عرض کردم که سند مهمی است و اتخاذ سند میکنم، من نمیدانم کی به کی این نسبت را داد کاری باشخاص ندارم (خنده نمایندگان) نکند آقای خواهش میکنم اجازه بدهید صحت بکنم و من استفاده میکنم بفتح مملکت، دارم استفاده میکنم و خانه

شما است اولاد دارید ۱ زن کافی دارید ۱ رئیس مجلس این را توهین تلقی کرد و بجای فحش یعنی بزرگترین خیانت شناخت و تحت عنوان امانت یک وکیل بیک وکیل آن وکیل از حق صحبت محروم کرد و مجلس هم رای داد برای ضبط در تاریخ این را خواستم گفته باشم (دکتر کشاورز - صحیح است) پس از آن مقدمه این نتیجه را گرفتم که یکبار دیگر مجلس ایران انکار همه می‌حالا گذشته و گذشته‌تر بعد از اینها را تصویب کرد و حاضر نشد نسبت این را هم برای یک ایرانی قبول کند خواستم این را عرض کرده باشم و کاری ندارم باینکه کی بوده است برای اینکه ضبط بشود در صورت جلسه، دیگر اینکه حق خودم را باستناد فرمایش آقای ملک مدنی برای جلسه دیگر محفوظ میدارم که باقی بماند برای ابراز نظر نسبت باین صورت جلسه سابقه هم دارد که این حق را برای اشخاص محفوظ میدارند من هم یکی از آزاداناس، برای اینکه ایشان مذاکرات را استناد بروزنامه رسمی فرمودند عرض میکنم که این مطالبه مجلس معلوم میشود یک تجارتخانه است که همه کار میکنند فیر چاپ روزنامه رسمی.

نایب رئیس - آقا راجع بصورت مجلس بفرمائید.

لنکرانی - بله بله راجع بصورت مجلس است

نایب رئیس - آقا صحبت خودتان را بکنید.

لنکرانی - پس بنده از کجا صحبت بکنم

بنده اوج محفوظ که نیستم باید از روی روزنامه رسمی بینم.

نایب رئیس - آقا شما خودتان نمیدانید در

جلسه پیش چه گفته‌اید؟ هر جا صحبت ثان تعریف شده است بفرمائید.

لنکرانی - کجا میتوانم صورت مذاکراتم

را بخواهم که بینم این خلاصه مذاکرات با مذاکرات مفصل موافق هست باینست این را کجا بخواهم (یک نفر از نمایندگان - در اداره تند نویسی) بنده پروم توی اداره تند نویسی بفرماید؟ عرض این خواهش میکنم بفرمائید روز نامه رسمی مجلس را عصری مقرر بکنند، نکند این کارها را خودتان اصلاح کنید، برای خدا نکند اینچه شر و شوخی نکند، اینقدر مسهوم نکند افکار را، اینقدر مقاومت نکند، اگر آقایان مدیران جراید یک هیئتی - برای اینکه تشکیل میدادند و این کار را درست میکردند چه عیب داشت باینکه بگویند ما از آینده درس نگیریم؟ این زندگی نیست من چطور ضبط کنم الان چند شبانه روز است که میگردد و من نمی‌دانم که چه حرفی اینجا زده شده و آیا این صورت خلاصه با آن مطابقت میکند یا نه بکنند دانم چکنم این روزنامه اطلاعات حاضر است ببینید چه کرده است (مسهودی از تند نویسی گرفته شده) و ضمناً موقعی هم که پیشنهاد بنده... (فریور آبادی - حرفهای دیگر نزدیک در صورت مجلس حرف بزنید).

نایب رئیس آقای لنکرانی کار دیگر هم دارم

در صورت مجلس صحبت کنید

لنکرانی - همه صحت کردند بنده که رسید

بفرمائید کار دیگر داریم یکی هم وقتی پیشنهاد شد راجع باینکه هیئتی معین بشود برای نظارت در انتخابات ضمن اسامی که مذاکره شد بنده چون احساس نکردم

نمیدانم شنیدم یا چه جور شده بعد از اسم آقای موثمن الملک بنده اسم آقای مستشار الدوله را هم جز آنها آوردم نمیدانم چه شده کذاکر نشده و دیگر اینکه آقای ملک مدنی در همان روزنامه رسمی که فرمودند به من وعده فرمودند که برای این جلسه حق صحبت بنده را محفوظ بدارند و به من اجازه صحبت داده شود و آنرا به موجب نظامنامه چون حق من محفوظ است استفاده میکنم یک انکار افشانی است که میخواهم اینها را بخواهم

نایب رئیس - بسیار خوب میتوانست استفاده

کنید ولی بعد از تصویب صورت مجلس بفرمائید

لنکرانی - مطابق نظامنامه اول مجلس بنده

حق دارم و محتاج برای نیست چند سؤال است و یک تلگراف که میخواهم عرض کنم راجع به همان آقای اردلان

نایب رئیس - آقای هاشمی

- آنچه آقای لنکرانی و سایر آقایان نمایندگان محترم راجع به تسریع در چاپ و انتشار صورت مذاکرات مجلس و اصلاح نواقص آن تذکر بدهند بنده بخواهم کمال تشکر را دارم و از فریور آقایان کمک می‌طلبم برای رفع نواقص آن و تقصیر بزرگ این کار در درجه اول آقای لنکرانی وضع این دو سه ماهه اخیر مجلس بوده که چون مجلس این صورت را بخود گرفت متأسفانه اختلال به همه نواحی مجلس و همه نواحی کشور سرایت کرد و آنرا بعد خدمتتان عرض میکنم اما راجع بصورت مجلس اداره که مسئول رساندن صورت مذاکرات مشروح مجلس بوده عبارت است از اداره تند نویسی بر حسب پیشنهاد آقای

طوسی معاون اداری تغییر رئیس دادچند نفر از آقایان نقل و انتقال بجای دیگر پیدا کردند و از حیث عضو هم کمال تقصیر را دارند که باید رفع شود و نظر آقایان امید دارم تا این شود یکی هم اینکه جلسه در روز از جلسات فوق العاده بود که بعد از پنج ساعت کار آقایان به نیم بعد از ظهر از مجلس خارج شدند و در روز هم آمدند مشغول شدند با استخراج صورت مجلس و چند نفر از آقایان محترم هم که خودشان علاقه مند به صحبت خودشان بودند به اداره تند نویسی مراجعه کردند و بالاخره واسطه مراجعات آقایان به تند نویسی و مراجع در نطق خودشان طول کشید و ناظر را دارد تند نویسی بیش از ۹۰ صفحه موفق نشد بیاورد و آنچه که رسید چاپ کردیم دادیم اما راجع باستناد بصورت مذاکرات آنچه از ناحیه اداره تند نویسی داده شود همان سند و مدرک را کلا خواهد بود استعفی آخر بنده هم که از ناحیه آقایان تند نویسیا گفته شده این است که اگر ممکن است لطفاً در هنگام نطق آقایان پشت تریبون تشریف بیاورند و مخصوصاً بلندتر و شمرده تر صحبت بفرمایند که باین وضع مجلس کوچکترین اشتباهی حاصل نشود.

نایب رئیس - آقای طوسی در صورت

مجلس فرمایشی دارید؟

طوسی - بنده خیلی مختصر برای اینکه خاطر

آقایان را مستحضر کرد باشم عرض میکنم اینجا آقای لنکرانی همکار محترم بنده از روزنامه اطلاعات و مذاکرات مجلس فرمودند باید عرض کنم عمل مجلس و روزنامه رسمی البته مربوط به روزنامه اطلاعات نیست و مسؤولیت روزنامه اطلاعات را هم اداره مجلس قبول نکرده است (دکتر اعتبار - امروز گویا کار دیگری نداریم) (بنادیان - راجع بصورت مجلس بفرمائید)

نایب رئیس - آقای هاشمی

تصویب صورت مجلس در موقع اعلام رای

وزیر دارائی - اجازه بفرمائید؟ (در این موقع عده کافی شد)

نایب رئیس - عده کافی شده اعتراضی بر

صورت مجلس نیست؟ (آقای دکتر مصدق - تصویب شد)

فداکار - بنده اخطار نظامنامه‌ای دارم و

اخطار نظامنامه‌ای دارم و

دکتر کشاورز - اخطار نظامنامه‌ای

مقدم است.

نایب رئیس - نمیشود آقایان

فداکار - اخطار نظامنامه‌ای مقدم است

چرا نمیشود بنده یک ورقه استیضاح هم دارم که می‌خواهم تقدیم کنم و حالا تقدیم میکنم

۲- تقدیم فقره لایحه از طرف

آقای وزیر دارائی

نایب رئیس - آقای وزیر دارائی بفرمائید

وزیر دارائی - چند فقره لایحه است که بنده تقدیم مجلس میکنم یک فقره مربوط به اعتباری است که

مجلس فرمایشی دارید؟

آقای طوسی در صورت مجلس فرمایشی دارید؟

بنده خیلی مختصر برای اینکه خاطر آقایان را مستحضر کرد باشم عرض میکنم اینجا آقای لنکرانی همکار محترم بنده از روزنامه اطلاعات و مذاکرات مجلس فرمودند باید عرض کنم عمل مجلس و روزنامه رسمی البته مربوط به روزنامه اطلاعات نیست و مسؤولیت روزنامه اطلاعات را هم اداره مجلس قبول نکرده است (دکتر اعتبار - امروز گویا کار دیگری نداریم) (بنادیان - راجع بصورت مجلس بفرمائید)

بنده اخطار نظامنامه‌ای دارم و

اخطار نظامنامه‌ای دارم و

اخطار نظامنامه‌ای دارم و

اخطار نظامنامه‌ای دارم و

اخطار نظامنامه‌ای دارم و

اخطار نظامنامه‌ای دارم و

اخطار نظامنامه‌ای دارم و

اخطار نظامنامه‌ای دارم و

اخطار نظامنامه‌ای دارم و

اخطار نظامنامه‌ای دارم و

برای تهیه راه‌های شو سه آذ را بجان و همچنین تهیه مقدمات امتداد راه آهن از میانه به تبریز ولی برای استحضار آقایان عرض میکنم که این اعتباری که خواسته شده است برای امتداد راه آهن پنج میلیون ریال قطعی است. مقدمات کار است والا يك لايجه در دست تهیه است که آن برای امتداد تمام راه آهن هائی است که تمام نشده است و آن را هم در موقع خودش تقدیم می‌دارم و اعتبار اصلی در آن لايجه پیش بینی میشود (رحیبیان - راجع بخراسان چطور ؟) آن جهم همانطور است در آن لايجه‌ای که تقدیم میشود راجع به خراسان و بزد و جاهائی که باقی مانده اعتبار گرفته میشود که تمام شود و يك لايجه دیگر هم هست راجع به اصلاح قسمتی از مقررات قانون تعرفه گمرکی و مالیات راه مصوب ۲۳ تیر ماه ۱۳۲۰ عرض کنم فعلا اجناسی که وارد مملکت میشود چه در موقع ورود و چه در موقع خروج مالیات راه از آنها گرفته میشود و این کار تقریباً حمل‌جنس را بطور ترانزیتی از ایران ممنوع میکند و يك کالاهائی است که در وقت ورود مالیات را میدهند و همچنین در وقت خروج کالاهائی که خارج میشود مالیات راه میدهند و با این ترتیب دیگر تقریباً مال ترانزیتی در ایران وارد نمیشود و حالا که تدریج راه آهن تمام میشود با این وضعیت راه آهن ما که نسبتاً مرتب است و امیدواریم که يك مقدار هم محمولات ترانزیتی داشته باشیم بنابراین بوجوب این اصلاحیه از حمل اجناس ترانزیتی در موقع عبور از ایران فقط يك مرتبه مالیات راه گرفته میشود و اگر هم بوسیله راه آهن وسایل حمل اجناس متعلق بدولت و یا محمولاتی که تحت نظر دولت است حمل شود چیزی گرفته نمیشود و آن انتقافی را هم که ما می‌خواهیم از راه آهن میبریم به از راه مالیات دیگر يك فقره لايجه دیگر مربوط به تغییر يك جمله داد و ستد است که در ماده دو قانون منعم بوده سال ۱۳۲۰ است که آن هم برای ما يك اشکالی تولید کرده که آن هم تقدیم میشود لايجه دیگری هم که مهتر از همه است لاجه تقاضای وامی برای راه آهن است (یعنی اسفندیاری - چه آقا لايجه وام فرضه - البته آقایان استحضار دارند که يك قسمت از اموال ارزش امریکا در ایران که مربوط به راه آهن بوده در کسب و نهضاتی که تشکیل شده مخصوصاً کمسیون هجده نفری که در مجلس تشکیل شد و آقایان دیگر هم بودند در نظر گرفته شده است که آنها را ما خریداری کنیم والا وقت فوت می‌شد و این هم از دست مامیرت و باین جهت البته در وزارت راه و اداره راه آهن يك مبلغ مناسبی که در حدود ۳۴۰۹ مایون ریال باید بدهند بود در نظر گرفته شد که این مبلغ را بانک ملی بطور وام به راه آهن بدهد و بعد این را از اول مطالبات و غیره بعد از این که وصول شد مسترد بدارند و این راه هم برای آقایان می‌رسانم که ما این کار را کردیم برای اینکه نتیجه گرفته شود و اجناسی که نوع المانه مورد نیاز است از این مورد ولی البته مذاکرات ادامه دارد و باخوشی ادامه دارد و امیدوارم که این مذاکرات با موفقیت انجام شود و فوق العاده حلقه از طرف اولیای دولت امریکا نشان داده می‌شود که این مبلغ و مبالغ دیگری یعنی احتیاجات دیگری هم که ما از اموال امریکا داریم از قبیل دوا یا فریضخانه ها یا يك چیزهائی که شاید لازم

باشد آنها را مجبوراً هر قدر شد بآن ترتیب قسط بندی که مطابق آفتر داد می‌خواستیم بدهیم همان ترتیب قسط بندی بدهیم و این را بنده امیدوار هستم که البته این مذاکرات ادامه داده می‌شود که به نتیجه قطعی منجر شود (اردلان - چک را پس می‌دهند) باه پس می‌دهند در هر حال بطوریکه عرض کردم اعم از اینکه دلارها بطور انقضا داده شود یا یکجا نقداً بدهیم زبال آن باید داده شود بایستی راه آهن بردارند و تنها راجع بدولار است که باید قسط بدهیم و یا یکجا بدهیم در هر صورت این لايجه‌ای که آآن تقدیم می‌شود تقاضای فوریت کرده بودم ولی چون میبینم که وقت مجلس تنگ است که بکمیسیون نزد این فوریت را بنده مسترد میکنم که بکمیسیون برود و استعفا میکنم که فردا کمسیون تشکیل بشود که ما بتوانیم در جلسه سه شنبه موفق شویم (یعنی اسفندیاری - کمسیون که نیست) کمسیون بودجه است عرض کنم لايجه پنجم بنده مربوط به دو دوازدهم است این راهم آقایان استحضار دارند چیزی به آخر ماه مانده و مخصوصاً يك تبصره هائی است که در دو دوازدهم سابق بود وقت نشد اینجامو کول شد بکمیسیون و بعضی چیزهای دیگر که مزید شد این راهم بنده تقاضای فوریت میکنم که مراجعه شود بکمیسیون و استعفا میکنم که کمسیون بودجه زودتر تشکیل شود شاید در ظرف فردا پس فردا آقایان توجهی بفرمایند و بعد داده شود

ثقة الاسلامی - برای ۵ میلیون را آهن آذربایجان فوریت بخواهید) آن هم فوریت دارد میروند بکمیسیون مربوطه .

نایب رئیس - آقای هاشمی ماده ۱۴۳ و ۱۴۴ نظامنامه را قرائت بفرمائید .
(آقای هاشمی منشی بشرح ذیل قرائت نمودند)
ماده ۱۴۳ - مخیرین جرایم و تماشاجیان باید ساکت بنشینند و اگر از طرف یکی از آنها علامت تکذیب یا تصدیق مشاهده شود فوراً اخراج خواهد شد .
ماده ۱۴۴ - هر تماشاجی که باعث اغتشاش مذاکرات یا اختلال نظم شود فوراً مجازم مرجع جلب میشود .

نایب رئیس - این مواد را برای این خواندند که این جا مجلس شورای ملی است این جا باید ششونش محفوظ باشد این جا مجلس تئاتر نیست که مطالبی که طرح می‌رود آقایان نمایندگان یا آقایان تماشاجیان خنده کنند این جا باید ششونش محفوظ باشد این جا باید خبلی جدی فرض کنید و طوری باشد مثل ادوار گذشته که خوشبختانه در دوره ششم و پنجم و چهارم سابق هست هیچوقت این جریانات نبوده است بنده استعفا میکنم که آقایان رعایت این نکته را بفرمایند زیرا هر قدر مجلس حرمانش منظم باشد مربوط بخود آقایان است . (صحب است) .

وزیر امور خارجه - بنده وقت را مفتنم شرم چون موضوع عرض بنده راجع بیول است که عرض میکنم آقایان وقتی که مذاکره میکردند راجع بيك دوازدهم (اردلان دو دوازدهم) به دو دوازدهم میخواستیم موضوعی را عرض کنیم که در جلسات پیش مطرح شده و آن اعتباری بود که برای تأسیس سفارت خودمان در واشنگتن بود . نخست اینکه در نظر آقایان عطا هست که ما تا تأسیس سفارت

گیری کرده ایم و با تأسیس سفارت کبری يك احتیاجاتو داشتیم که بنده استعفا میکنم بآن بودجه جاری که امسال هم خیلی ظیل و کوچک بود آن را تا این کنیم و تقاضای اعتباری ببلنج پنجاه هزار دولار کردیم که متاسفانه بواسطه پیش آمد های جلسه پیش تصویب نشد و من هم اصراری نکردم که در آن جلسه تصویب شود و حالا استعفا دارم در موقعی که این نظر تصویب هست زودتر بخواهند بمجلس تصویب کنند مورد (صحیح است) يك امر دیگری هم هست که الان میخواستم حضور آقایان عرض کنم آن قسمت تشکیل جامعه مال است که در دوم دسامبر جلسه اول جامعه مال متفق در لندن تشکیل خواهد شد و از ما هم دعوت کرده‌اند که نمایندگان خودمان را در آنجا بفرستیم ملاحظه بفرمائید که قدمت ایران باین که در آن جا نماینده داشته باشد در آن جلسه اول مخصوصاً در جلسه سه شنبه موفق شویم (یعنی اسفندیاری - کمسیون که نیست) کمسیون بودجه است عرض کنم لايجه پنجم بنده مربوط به دو دوازدهم است این راهم آقایان استحضار دارند چیزی به آخر ماه مانده و مخصوصاً يك تبصره هائی است که در دو دوازدهم سابق بود وقت نشد اینجامو کول شد بکمیسیون و بعضی چیزهای دیگر که مزید شد این راهم بنده تقاضای فوریت میکنم که مراجعه شود بکمیسیون و استعفا میکنم که کمسیون بودجه زودتر تشکیل شود شاید در ظرف فردا پس فردا آقایان توجهی بفرمایند و بعد داده شود

۳. مذاکره و احتضار نظامنامه راجع بجریان تصویب و طرح مربوط بتأخیر انتخابات

مهندس فریور - اجازه داده اید آقای دکتر مصدق این برخلاف نظامنامه است

نایب رئیس - آقایان در وظایف من نباید دخالت کنید آنوقت میفرمائید که خوب اداره نمی‌کنند مجلس را ؛ اگر مرانشانده اید این جا کار مجلس را اداره کنیم دیگر نباید در کار من دخالت کنید میفرمائید که بنشینند یا بشوند اینها مربوط بشما نیست مربوط بمن است اگر هم میل ندارید بنده از جلسه دیگر نمی‌آیم این جا شما خودتان در کار مجلس دخالت میکنید بعد میگوئید چرا مجلس بی‌نظم است باعث این بی‌نظمی‌ها خودتان هستید اگر آقای وزیر خارجه اجازه می‌خواهد من باید باهم میفرمائید آقای دکتر مصدق باید بیانش صحبت بکنند و شما با ایشان میگوئید بفرمائید آقایان خودشان باید يك قدری رعایت بکنند و آنوقت اگر بنده تخلف کردم بنده تذکر بدهم (صحیح است) آقای دکتر مصدق بفرمائید :

دکتر مصدق - بنده کلاً حق را بآقای رئیس میدهم و آقایان وزراء هم از نظامنامه اطلاع ندارند و بدون اجازه بلند می‌شوند صحبت میکنند از راه بنده اولش ماده ۱۰۸ هست که میگوید در مذاکرات نا قنن باید متناوباً بترتیب مخالف و موافق نطق نمایند در باره وزراء یا معاونین آنها و یا مخیرین کمسیونها که مأمور تأیید و دفاع لوائجی یا طرح قانونی هستند لازم به ثبت اسم نیست هر وقتی که اجازه نطق بخواهند بآنها داده می‌شود . وزراء بی‌خود نمی‌توانند صحبت کنند (وزیر امور خارجه - بنده اجازه داشتم) و بنده ماده ۹۷ راجع باخطار . خطار را مقدم میدارد و در مورد خطار اگر کسی بخواهد در وسط نطق کسی حرف بزند حق ندارد

ولی اگر ناطق جرفش تمام شد خطار کنند حق نطق دارد ، اما راجع بعرض بنده که اصل مطلب بود بنده هیچ کاری ندارم باین که ماده واحده‌ای که در جلسه گذشته تصویب شد از طرف یکی از آقایان نمایندگان اقلیت پیشنهادی ما نمایندگان اقلیت به هیچ وجه از این ماده اطلاع نداشتیم و يك مرتبه فغلاً در مجلس پیشنهاد شد و رای هم داده شد بنده خودم در لایحه‌ای که این جا مطرح شد از نظر فوریتی که داشت بفرورتش رای دادم ولی من بماده رای ندادم زیرا من بماده مخالف بودم و اگر آقای پیشنهاد کننده يك مشورتی با ما میکرد شاید يکراه حلی پیدا میکردیم که به راز این میشد بنده این ماده را چرا پیشنهاد کردم برای این که يك کار خلاف قانونی نشود اصل مسئله این بود که انتخابات در يك وقتی که ممکن است جریان صحیح و خوب پیدا نکنند اجرا نشود و کلاً رعایت مقررات قانون بشود ولی اگر خود مجلس در تصویب این ماده رعایت قانون را نکند چه انتظار دارد که قانونش در نقضی بلاد این مملکت اجرا شود این عقیده بنده است اگر يك عده از نمایندگان که مطالبی دارند صحبت نکنند یا خواهند گفت که چیز نفهمیدند یا خواهند گفت که ترسیدند و بجهت عداله در من این دو صفت نیست که تا اندازه میفهمم و ترس و با کسی هم از کسی نداشته و ندارم عقیده بنده این است که این لایحه جریان قانونی خودش را طی نکرده است زیرا مطابق ماده ۸۸ نظامنامه باید در پیشنهادات مذاکره شود و بعد از تعیین تکلیف پیشنهادات بماده رای گرفته شود . ماده ۸۸ را بنده میخوانم . ماده ۸۸ وقتی که مباحثات لایحه بطور کلی ختم شد باید مواد آن لایحه يك يك مباحثه شود رئیس در این خصوص از مجلس رای میخواهد اگر در باب مباحثات ماده به ماده رای داده نشد رئیس در لایحه را اعلامی کند و اگر مباحثات ماده به ماده قبول شد شروع بمباحثات شده در باب هر يك از مواد و اصلاحات راجعه مذاکرات بعمل می‌آید پس از آن در خصوص شرر ثانوی مجلس رای میدهند . در شرر ثانوی در خصوص هر يك از مواد لایحه و اصلاحات راجعه رای گرفته میشود و از این ترتیبات يك رای قطعی در كلیه لایحه داده میشود . این قسمت راجع به موارد دو شوری است ماده ۸۰ هم راجع بفرورت دارد

محمد طباطبائی - این مربوط به لوائج عادی است نه لوائج فوری . عرض کنم يك ماده واحده است به مجلس پیشنهاد شده است این ماده ملحقات هم دارد ملحقات چیست ؟ اصلاحات و تبصره هائی که پیشنهاد میشود همه مربوط باین ماده است اینها جزء لاینجزای این ماده است اگر تبصره هائی پیشنهاد شده تبصره که استقلال ندارد مستقل نیست تبصره مربوط باین لایحه و جز این لایحه است پس بنابر این ماده واحده که در دوفه اول تصویب شده بعد از آن اید تبصره هائی يك خوانده شود . پیشنهادات خوانده شود و مذاکره شود و بعد رای گرفته شود اگر تصویب شد که جزء قانون میشود ؛ اگر تصویب نشد که رد شده است و رویه مرتبه این ماده که تصویب شده باید اصلاحاتی که درش پیشنهاد شده و تبصره هائی که پیشنهاد شده است مطرح شود و رای گرفته شود این عقیده بنده است حالا اگر آقایان بخواهند رعایت نظامنامه

را بکنند نکند تکلیف بنده اینست که کاری بر خلاف نظامنامه شده تذکر بدهم

نایب رئیس - معاده نظامنامه ای را که آقای دکتر مصدق تذکر دادند مربوط به لوائج عادی است (دکتر مصدق - ماده ۸۰ هم راجع بفرورت است همینطور است) و مربوط بلوائجی است که فوریتش تصویب نشده باشد و مواد هم داشته باشد ولی این طرح بفرورت پیشنهاد شده بود و بفرورت هم رای گرفته شد و تصویب شد و ماده واحده هم بود و عملی که شد مطابق آئین نامه بود معذک برای خاطر اینکه جنبه‌های احتیاط میفرمائید در قوانین (که خیلی هم خوب است) این نظریه را آآن دوم مرتبه رای میکنیم (جمعی از نمایندگان - نمیشود - رای گرفته شده است) اجازه بدهید ماده واحده را بطور تجزیه رای بگیریم و مواد بعد را بعد مطرح کنیم (جمعی از نمایندگان - خیر لازم نیست)

دکتر کشاورز - بنده خطار نظامنامه‌ای دارم برای اینکه عملی که در جلسه قبیل شد عمل نظامنامه نبود (عده از نمایندگان - بوده است)

نایب رئیس - در جلسه گذشته موقع رای گرفتن بنده تذکر دارم که این ماده پیشنهادی آقای حکمت بجای طرح پیشنهادی آقایان تقی میشود و رای میکنیم این را تذکر دارم و رای گرفتن بجای آن و مجلس هم تصویب کرد و کار خاتمه پیدا کرد آآن هم مجلس حاضر و آماده است و هیچ اشکالی ندارد که نظر مجلس خواسته شود

دکتر مصدق - این ماده نظامنامه که بنده خواندم این اجازه را نمیدهد ماده ۸۰ هم راجع بفرورت است اجازه بدهید بخوانم

دکتر کشاورز - بنده خطار نظامنامه دارم بخود شما خطار دارم .

نایب رئیس - بفرمائید . اما با نزاکت بفرمائید .

دکتر کشاورز - آقای ملک مدنی من با نزاکت صحبت کنم ؟ آآن هم مطابق ماده ۱۰۹ بخود شما خطار دارم من توهمین میکنم و قبل از اینکه حرف بزنم میگوئید با نزاکت حرف بزن ، من بی نزاکت حرف میزنم ؟ سوابق من که یک نفر استاد دانشگاه هستم از جنبه‌های خیلی بهتر است بنده یک نفر استاد دانشگاه هستم و جنبه‌های سواد ندارید و هیچ تحصیلات ندارید و حق ندارید در مقابل من که يك استاد دانشگاه هستم بگوئید که با نزاکت حرف بزن . (زنگ رئیس)

نایب رئیس - شما چرا اینطور حرف می‌زنید توهمین میکنید ؟

دکتر کشاورز - شما چرا این توهمین میکنید و میگوئید که بی‌نزاکت صحبت میکنم .

نایب رئیس - شاهد عملات شما جلسات گذشته شماست حکایت شما آن حکایت سمعی است که میگوئید وقتی که علم دست يك اشخاصی می‌افتد سوء استفاده میکنند . من شما تذکر دارم که با نزاکت صحبت کنید .

دکتر کشاورز - جنبه‌های بیکنفر نماینده توهمین میکنید ، از مقام ریاست سوء استفاده میکنید آنجا مقام مقدسی است . ماده ۱۰۴ نظامنامه میگوید :

رای از طرف مجلس حافظ و مجری قواعد و نظم مجلس است . (صحیح است) جنبه‌های که آنجا نوشته‌اید بوجوب اینست که حق ندارید قبل از اینکه يك نماینده حرف بزنید با توهمین کنید (نایب رئیس - خطاری که شد برای جلو گیری از همین حرفها بود) شما باین ترتیب نظام مجلس را بهم می‌زنید یک نفر نماینده که می‌شود حرف بزند بکنند . این تذکر آنوقت اگر برخلاف آن صحبت کرد بگوئید برخلاف آنرا تذکر صحبت نکن (نایب رئیس - آنوقت منجر به مطالب جلسه قبیل می‌شود) این یکی یکی دیگر هم منظور این ماده این است که شما که در آنجا نوشته‌اید بیطرفانه بنشینید و بیطرفانه فضاوت کنید شما الان اظهار نظر کردید و گفتید که پیشنهاد آقای حکمت بجای طرح پیشنهادی آقایان اکثریت قبول شد و تصویب شد (جمعی از نمایندگان - همینطور هم بوده است صحیح هم بوده است) اجازه بفرمائید . این فرمایش آقای ملک مدنی است . اما مطابق نظامنامه وقتی که يك طرح هم بجلس آمد یا خود آن طرح تصویب میشود یا با اصلاحاتی آن طرح تصویب می‌شود یا اینکه يك ماده دیگری را بجای آن طرح مجلس شورای ملی می‌پذیرد و تصویب میکند . پس بهر حال اگر پیشنهاد آقای حکمت هم بعقیده شما بجای طرح پیشنهادی اکثریت قبول شد (عده از نمایندگان - مجلس تصویب کرده است و تمام شده است) چرا داد بزنید من دارم حرف میزنم (کامبخش - شما اگر داخل آدم نباشید ما داخل آدم هستیم آقای سنجیدی) (نایب رئیس - آقای کامبخش صحبت بفرمائید) آقایان شما هشدار بفرستید من یک نفر هستم اجازه بفرمائید بنده عرضم را بکنم . اگر پیشنهاد آقای حکمت بجای آن ماده مطرحه قبول شده باشد آن ماده مطرحه میروند کنار و این ماده جای آنرا بگیرد و پیشنهاداتی هم که نسبت با این طرح داده شده است نسبت باین ماده میشود که جای او را گرفته است . بنابر این شما باید تمام این پیشنهادات را مطرح کنید و ببینید کدام طرف توجه می‌شود اگر هیچکدام قابل توجه نشد که به ماده رای بگیرید اگر پیشنهادی طرف توجه شد آن ماده را با پیشنهادی که طرف توجه شده است يك جا رای بگیرید ولی شما اینکار را نکردید شما اگر بیطرف بودید باید تمام پیشنهادات را مطرح کرده باشید بعد بماده رای بگیرید شما از مقامتان سوء استفاده کردید و آقایان هم هشدار نفر اینچا نوشته‌اند و طرفدار شما هستند .

نایب رئیس - بنده هیچوقت سوء استفاده نمی‌کنم از موقعیت خودم همه آقایان میدانند شما از موقعیت خودتان آقای دکتر سوء استفاده میکنید این را بدانید من هیچوقت نه در دوره و کالتونه در دوره نایب رئیس هیچوقت سوء استفاده نکردم و همیشه هم با نزاکت صحبت کرده‌ام من برای اینکه جریان جلسه پیش تکرار نشود تذکر دارم که رعایت نزاکت را بفرمائید رعایت نزاکت کردن توهمین نیست و شما در این تذکر اشتباه کردید

دکتر کشاورز - این را بکسی دیگر بگوئید که بی‌نزاکت باشد بنده خیلی با نزاکتتم

فریور آبادی - مجلس همه وقتش صرف گفتگو های شخصی میشود پس کی برای مملکت کار می‌کنید ؟

نایب رئیس - آقای طباطبائی

محمد طباطبائی - عرض کنم که آقای

